

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Caput XXI.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

λογικόν & seu compendium concluditur
hinc est. Non hoc: ergo illud. Secundum falsum: Ergo
mum. Consequens falsum: Ergo & antecedens.

Connexi Secundi est hic CANON.

A remotione (destructione) consequentis
ad remotionem (destructionem) antecedentis
valet consequentia. ut, Si Lucretia est adultera,
etiam Tarquinio consensit. Sed Tarquinio
non consensit. E. nec adultera est.

At non contra. A destructione antecedentis
ad destructionem consequentis. v. c. ut, Si
homo, est animal. Sed non est homo. Ergo non
animal.

[Fieret enim minor negans in primâ figurâ, si
tur. Si tamen propositio est reciproca v. c. à destruc-
ne antecedentis ad destructionem consequentis
Si homo est, rationalis est. At homo non est. E. nec
lis est.]

ELENCHUS

Syllogismi connexi secundi committitur I. C.
antecedens tollitur ad tollendum consequens.
Cum in assumptione non est contradictio speciei
partis consequentis propositionis. ut, Si omne animal
est irrationale, omnis homo est irrationale. Sed nullus homo
est irrationale. Ergo nullum animal est irrationale.

[Hic assumptionis contradictio est universalis, non speciei
lis, falsum igitur concluditur.]

Hactenus connexus, sequitur Disjunctus.

CAPUT XXI.

I. SYLLOGISMUS Disjunctus est Syllogismus
gismus compositus, cujus propositio est disjunctiva.

Disjunctiva est, quæ habet præpositam particula-

articulam disjunctivam *aut, sive, vel,* hisq; æquivalentem aliam.

[At non propterea quilibet Syllogismus est disjunctus, cujus propositiones sunt disjunctivæ: sed is demum, qui habet compositam propositionem (ex argumento tertio & questione) disjunctivam. Differunt verò disjunctio & distributio. In disjunctio[n]e plus uno verum esse non potest: in distributione utrumq; verum esse potest.]

Ejus sunt hi generales CANONES.

I. In Syllogismo Disjuncto propositio sit paribus omnibus affirmata, ut, *Aut ex lege justificamur, aut ex fide. Sed non ex lege. Ergo ex fide.*

[In compositis reliquis requiritur quidem affirmatio propositionis, sed non partium propositionis. Potest enim propositio tota esse affirmata ex omnibus partibus negativis. Hic verò non propositionis solummodo rotius, sed & singularium partium affirmatio requiritur. Hic NOTA, cum propter vocabulorum inopiam sæpenumero partes disjunctive propositionis affirmativis vocabulis exprimi non possunt, cave etiã atq; etiã, ne tollendo decipiaris.]

II. In Disjuncto generalis consequentiæ ratio est, quia plus uno in eodem verum esse non potest.

[Fundamentum ex Disjunctorum axiomatum naturã pendet. Ad eò dicit Melanchol. Ad veritatem disjunctivæ satis est alteram partem esse veram.] Itaq;

III. In Disjuncto membra sint necessaria & immediata, ut, *Aut ex lege justitia est; aut ex fide. Sed ex fide. E.*

IV. In Disjuncto membra non sint subordinata.

V. In disiuncto omnia membra perfecta & plenè enumerentur.

2. Syllogismi Disiuncti modi sunt duo: Generalis unus, specialis alter.

[Dicitur alter generalis 1. quia qualibet contrarium hic valet, siue generalis, siue specialis. 2. quia assumitur cumque modo partes disiunctionis afficiantur, siue affirmatiue sint omnes, siue negatiue, siue mixtae. Specialis vero dicitur alter comparatè, quia non tam generalis est sicut prior, sed specialibus legibus adstringitur.]

3. Generalis siue primus modus Syllogismi disiuncti est, qui tollit unum, & reliquum concludit, hoc est, qui si prius siue posterius negat tanquam falsum: alterum verò in conclusione quam verum concludit.

Questio sit. An iustificemur fide: aut operibus, aut utroque. Respondetur: iustificemur fide: aut operibus, aut utroque. Respondetur: iustificemur fide: aut operibus, aut utroque. Respondetur: iustificemur fide: aut operibus, aut utroque.

Exemplum Contradictionis generalis. *omnis homo est rationalis, aut nulla bestia est rationalis. Sed omnis bestia est irrationalis. Ergo omnis homo est rationalis.*

Exemplum Contradictionis specialis. *omnis homo est rationalis, aut nullum animal est rationale. At aliquod animal est rationale. Ergo omnis homo est rationalis.*

[*Nota. 1. Si disjuncta partes propositionis plures fuerint duabus, una tantum in conclusione affirmatur, reliquæ negando tolluntur, vel una negabitur, reliquæ tandem disjunctivè repetantur, donec unicam tandem concludatur. ut, Animal illud aut est canis, aut asinus, aut equus, aut cervus. Sed neque est canis, neque asinus, neque equus. Ergo est cervus. Vel sic. Atqui non est Canis. Ergo vel asinus, vel equus, vel cervus est. Et iterum: Est vel equus, vel cervus. At equus non est. Ergo cervus est.*]
 2. Pro disjunctione ponitur aliquando Propositio copulata negata. ut, *Non est bestia est Leo & homo. Non autem est homo. Bestia est. Copulatum enim negatum est simile Disjuncto, quia innuit unam tantum partem esse veram.*]

Disjuncti primi modi sunt hi CANONES.

I. In Disjuncto primi modi Assumptio ^{# 2 propositio.} semper esto negata: Conclusio autem affirmata. ut, *Aut dies est, aut nox est. Sed nox non est. Ergo dies est. Aut homo est, aut bestia. Sed non est bestia. Ergo homo est.*

II. A remotione (negatione seu destructione) unius (partis, aut plurium) ad positionem (affirmationem vel affirmationem) reliquæ partis (quæ superest) V. C.

Suprum afferens virgini aut ducat, aut dotet. Non ducet. Ergo dotabit.

4. Specialis live secundus modus Syllogismi Disjuncti est, qui assumit unum & reliquum tollit: hoc est, qui è membris propositionis unum in assumptione affirmat, sive prius, sive posterius, reliqua in conclusione negat. ut,

Aut fide justificamur, aut operibus, aut utroque.
Sed solâ fide justificamur. Hic in assumptione unum membrum propositionis affirmatae assumitur. Ergo reliqua duo negatè concluduntur. *Ergo non operibus, nec utroque simul justificamur.*

Aut Mammona servandum est aut Deo. Sed Deo, non Mammonae. Hic unum assumitur & tollitur alterum. *Ex lege non accepistis Spiritum, quia ex concione Evangelii. Prudentia non est vitium, quia est virtus.*

Ejus sunt hi CANONES.

I. In Syllogismo disiuncto secundi membri assumptio semper esto affirmata. Conclusio sit negata. ut, *Aut Deus vult omnes homines salvos fieri, aut Christus pro paucis tantum mortuus est. Atqui Deus vult omnes homines salvos fieri. Ergo Christus non pro paucis mortuus est.*

II. A positione unius ad destructionem aliarum partium valet consequentia.

[Ratio, quia plus uno verum esse non potest.]

ut, *Aut dies est, aut nox, aut crepusculum est. Sed dies est. Ergo non nox, nec crepusculum est.*

ELENCHUS SYLLOGISMORUM disiunctorum

Fit I. in genere, quando propositio non est omnibus partibus affirmata. ut, *Imagines aut non sunt adoranda, aut adoranda. Atqui non sunt adoranda. Ergo sunt adoranda.*

II. Quando membra non sunt necessaria & intermediaria. ut, *Aut potiar, aut non potiar. At potiar. Ergo non potiar.*

[Membra non sunt necessaria, quia datur medium, potius enim neutrum contingere.]

III. Quando membra disjunctionis sunt sub-

ternæ vel subordinata, ut, *Socrates aut est homo, aut est animal. Sed est homo. Ergo non est animal. Aut à Deo habemus eruditionem, aut à praeceptoribus. Sed à praeceptoribus. Ergo non à Deo.*

[*Hic disjunguntur subordinata, quæ tamen conjungi ac subordinari debebant.*]

IV. Si tertium aut quartum membrum in disjunctione possit dari, quod omissum est, Syllogismus vitiosus est, ut, *Bona opera aut sunt facienda, ut eis mereamur vitam æternam, aut omittenda. Atqui non sunt facienda, ut eis mereamur vitam æternam. E. omittenda.*

[*N. V. C. ob insufficientem in disjuncto finium enumerationem. Facienda enim bona opera tum propter mandatum, tum gloriam Dei, tum ut proximum juvemus & fidem nostram demonstremus, &c.*]

APPENDIX DE REDUCTIONE.

1. Syllogismis tum simplicibus tum compositis accidit ἀναγωγή sive Reductio.

2. Reductio est Syllogismorum secundæ & tertiæ figuræ per primam, & compositorum (Syllogismorum) per simplicem (Syllogismum) demonstratio.

[*Omnes quidem Syllogismi simplices habent necessitatem illationis, sed tamen non æquæ conspicuam. In prima figuræ omnium est evidentissima, quia congruit ad dictum de omni, & nullo. At quia dictum de omni & nullo secundæ & tertiæ figuræ non adaptatur, fit, ut in iisdem iudicium de consequentia aliquando sit ambiguum, aut obscurum. Ideoque propter majorem evidentiam disponuntur Syllogismi primæ & secundæ figuræ juxta formam primæ, non ut necessitatem suscipiant, ut inquit Zabarella; sed ut earum necessitas conspicua fiat. Sit Syllogismus, exempli gratia, tertiæ figuræ: Omnis stultus insanit. Omnis stultus est servus. Quidam ergo servi insaniunt. In hoc quidem est necessitatis illatio: fit tamē illa, si ad primam reducatur figuram, evidentior hoc modo: Omnis stultus insanit. Quidam servi sunt stulti. E. Quidam servi insaniunt.]*

3. Estq; vel Directa, qua & ostensiva dicitur, vel
directa.

4. Directa est, quæ fit conversione, vel conversione
& transpositione simul.

[Conversionis, transpositionis ista & reductio, ut facilius
spiciatur Consonantes in vocabulis Modorum sunt obser-
vanda. Initiales B. C. D. E. indicant, ad quem modum
figura quis secunda vel tertia sit reducendus, illum scilicet
cum quo initialem communem habet. Ita ad Barbara mo-
centur Baroco & Bocardo: ad Celarent, Celare & Ca-
mestres, ad Darii, Darapti, Datisti, Disamis: ad Festi-
no, Felapton, Ferison. Consonantes mediae S. P. M. C. quæ ratione seu instrumento Reductio sit instru-
enda, nempe juxta versiculum,

S. vult simpliciter verti. P. verò per acci:

M. vult transponi. C. per impossibile duci. *Præ-
terea de 4. figura.*

EXEMPLA.

I.

Ce N. lapis est animal.
fa O. homo est animal. E.
re. N. homo est lapis.

Reducitur ad modum I. Figuræ

Ce N. animal est lapis.
la N. homo est animal. E.
rent. N. homo est lapis.

II.

Ca O. homo est animal.
me O. lignum est animal. E.
stres. N. lignum est homo.

Reducitur ad modum I. Figuræ

Ce N. animal est lignum.
la O. homo est animal. E.
rent. N. homo est lignum.

III.

Fe N. lapis est animal.
fi Q. corpus est animal. E.
ao. Q. corpus non est lapis.

Reducitur ad modum 1. Figuræ

- Fe N. animal est lapis.
 ti Q. Corpus est animal. E.
 o. Q. corpus non est lapis.

IV.

- Da O. homo est mortalis.
 ra O. homo est animal. E.
 pu. Q. animal est mortale.

Reducitur ad modum 1. Figuræ

- Da O. homo est mortalis.
 ti Q. animal est homo. E.
 i. Q. animal est mortale.

V.

- Fe N. planta sentit.
 la O. planta vivit. E.
 pton. Q. vivens non sentit.

Reducitur ad modum 1. Figuræ

- Fe N. planta sentit.
 ti Q. vivens est planta. E.
 o. Q. vivens non sentit.

VI.

- Dif Q. animal est homo.
 am O. animal est substantia. E.
 is. Q. substantia est homo.

Reducitur ad modum 1. Figuræ

- Da O. animal est substantia.
 ti Q. homo est animal. E.
 i. Q. homo est substantia.

VII.

- Da O. animal est substantia.
 tif Q. animal est homo. E.
 i. Q. homo est substantia.

Reducitur ad modum 1. Figuræ

- Da O. animal est substantia.
 ri Q. homo est animal. E.
 i. Q. homo est substantia.

VIII.

- Fe N. animal est lapis

ri. *Q. animal est album. E.*

on. *Q. album non est lapis.*

Reducitur ad modum 1. Figura

Fe N. *animal est lapis.*

ri. *Q. album est animal. E.*

o. *Q. album non est lapis.*

5. *Reductio indirecta est, quâ evidentiam modorum Baroco, & Bocardo absurditate contradictionis admodum tendæ demonstramus.*

[Reductio ista fit hoc modo. Sume conclusionem ab adversario negata contradictoriam, & in assumptione, si sit Baroco, vel propositione, si sit Bocardo, repono: Inde emerge conclusio alteri præmissarum, quas adversarius concesserat contradicens: adeoq; cogitur adversarius, ut neget præmissam prius concessam, vel in reducendo recte conclusum fuisse, fateatur. ut,

Ba O. *honestum est licitum.*

ro. *Q. voluptas non est licita. E.*

co. *Q. voluptas non est honesta.*

Concessis præmissis neget quis conclusionem. Tu contradictoniam ejus pone loco assumptionis, ejusdemq; (assumpti) contradictoriam in Barbara conclude hoc modo.

Bar O. *honestum est licitum.*

ba. O. *voluptas est honesta. E.*

ra. O. *voluptas est licita.*

Hæc conclusio cum contradicat Assumpt. prius concessam, necessum est, ut adversarius fateatur Syllogismi prioris conclusionem fuisse bonam, aut se illius assumptionem male concessisse.

Bo. *Q. bella non sunt fugienda.*

car. O. *bella sunt misera. E.*

do. *Q. misera non sunt fugienda.*

Loco majoris pone contradictoriam conclusionis & ejusdem (proposit.) contradictoriam conclude in Barbara sic:

Bar O. *miserum est fugiendum.*

ba. O. *bella sunt misera. E.*

ra. O. *bella sunt fugienda.*

6. *Reductio compositorum est, qua Syllogismi edam-*

positi ad simplices reducuntur. Sic connexus I. modi
reducitur ad primam figuram. ut,

Signus est elementum, est corpus simplex.

Atqui est elementum. E.

Bar. Elementum est corpus simplex.

ba. Ignis est elementum. E.

ra. Ignis est corpus simplex.

Connexus II. modi reducitur ad secundam figuram
hoc modo:

Si Sancti demortui sunt invocandi, res nostras sciunt.

Atqui res nostras non sciunt. E.

Cam. Invocandi res nostras sciunt.

et. Sancti res nostras non sciunt. E.

tes. Sancti non sunt invocandi.

Disjuncti Syllogismi possunt reduci ad primam,
hoc modo:

Aut dies est, aut nox est. Fe. Dies non est nox.

Sed dies est. ri. Nunc est dies. E.

Ergo nox non est. o. Nunc non est nox.

[Verum cum Reductio aliud nil quam errorum corre-
ctio videatur, ut loquitur Libavius, qui argumentorum na-
turam perfecte cognitam habent, eadem non usq; indigent.
Hinc ignoretur ω s $\epsilon\upsilon$ $\tau\upsilon\omega\omega$ adicere voluimus.]

Hucusq; de Syllogismo Manifesto, ejusq; specie-
bus, superest Crypticus.

CAPUT XXII.

I. Syllogismus Crypticus est, cujus
naturalis dispositio certis cryp-
tibus occultatur vel immutatur.

[Naturalis dispositio hæc est, ut singuli Syllogismi
consistat partibus duabus, antecedente (sive propositione &
assumptione, & consequente (conclusionem:). Quodcumq;
partium harum aliqua omittitur, vel occultatur, vel
invertitur ac immutatur, vel deniq; amplificatur & auge-
tur, ista amplificatio, occultatio, & inversio dicitur cryptis, seu
Syllo-